

De schoolmeesters van Bolsward in de loop der tijden

Latijnse school

Rectoren

In 1584 was Joannes Fungerus rector van de Latijnse school. Hij vertrok in 1592 naar Leeuwarden, waar hij omstreeks 1555 geboren was. Zijn vader Funger Joannes was daar van 1576 tot 1580 rector. In de Ordonnantieboeken van Gedeputeerde Staten (1592-1645) staat dat uit de kloostergoederen jaarlijks een toelage van 150 c.g. aan Bolsward werd verstrekt voor de rector en de schoolmeesters.

Omstreeks 1600 was Henricus Papma rector te Bolsward; hij was hier zeker nog tot 1605.^a In 1609 was Henricus Antonides rector te Bolsward. Op 20 juli 1621 was Henricus Antonides Wijncoop, rector te Bolsward, getuige bij een testament.^b Hij werd ook als zodanig omschreven in jan. 1625 en op 8 maart 1626.^c Op 3 aug. 1627 was Henricus Antonides Wijncoop, rector in Bolsward, evenzo was hij hier op 20 febr. 1633 en op 23 mei 1638.^d Hij werd op 3 mei 1643 Henricus Anthonides van der Linde, rector te Bolsward, genoemd. Zijn vrouw toen heette Trijntje Puijtsdr.^e Op 26 sept. 1650 was hij getuige bij een testament. (Deze Henricus Antonides zal een zoon geweest zijn van de Franeker professor Henricus Antonides, geboren 1546 te Naarden, alwaar diens vader Antonius schoolmeester en secretaris was. (Deze Antonius is op 1 dec. 1572 vermoord.) In 1573 was Henricus Antonides predikant te Dijkhuizen (Oost-Friesland). In 1578 werd hij predikant te Enkhuizen en in 1585 professor in de theologie te Franeker. Hij noemde zich ook wel Henricus Antonius Nerdenius. Hij is in 1614 in Franeker overleden. Hij was gehuwd met Ludovica Hesberti Wijncoop, van een Gelderse familie. Zij hadden vijf zonen: o.a. Antonius Henrici (was op 15 mei 1587 student te Franeker, noemde zich 'Van der Linden' en liet ook handschriften op muzikaal gebied na); Henricus Antonides (de rector te Bolsward) en Clemens Antonides (predikant te Naarden en aldaar overleden in 1646). Henricus Antonides was zéér muzikaal en heeft vele malen het orgel in de Grote Kerk en in de Academiekerk bespeeld en hij schreef een verhandeling over de muziek.^f)

In aug. 1652 was de huwelijksproclamatie van Hermannus Wesselius, jongman, rector van de Latijnse school te Bolsward met Geeske Reneman van Leeuwarden. Hun zoon Wesselus werd hier in Bolsward gedoopt op 26 dec. 1653. In 1654 was hij rector in Emden. Hij was de vader van de gelijknamige predikant te St. Annaparochie en Leeuwarden.

In juli 1654 kwam Nollius Hajonides, kandidaat en rector te Bolsward. Hij was in Bolsward geboren op 3 dec. 1634. Zijn huwelijksproclamatie was in april 1656 te Bolsward met Auckjen Claeses van Leeuwarden. Hun zoon Haije werd in Bolsward gedoopt op 23 Juli 1657. Nollius Hajonides werd in aug. 1658 predikant te Berlikum.

In febr. 1659 was de huwelijksproclamatie van Jacobus Tiberij, rector te Bolsward, jongman

---

a Bolsward R1, f. 62.

b Test. EEE1, f. 343°.

c Bolsward CC3, f. 261°.

d Bolsward CC3, f. 378 (1627); Bolsward V4 (1633) en Bolsward N4 (1638).

e Wonseradeel GG2, f. 31.

f A. Komter-Kuipers, *Muzyk yn Fryslân oant 1800* (Boalsert 1935), p. 25.

van Leeuwarden, met Trijntje Sijmens Braeck van Bolsward. Waarschijnlijk was hij eind 1658 of begin 1659 in Bolsward aangesteld. Op 25 april 1665 was dr. Jacobus Tiberij 'rector der triviale school' te Bolsward met Trijntje Sijmmens Braek zijn huisvrouw.^a Hun zoon Tiebbe is hier gedoopt op 25 aug. 1661. Op 5 nov. 1665 werd hun dochtertje gedoopt. In 1678 was Tijntie Sijmens Braak nog steeds zijn echtgenote. Op 21 jan. 1680 was dr. Jacobus Tiberij 'medicus et Rector Scholae' te Bolsward.^b Hij was ook nog in functie op 4 okt. 1681.^c In het oude lidmatenboek van Oosterend en Hilaard werd hij in juli 1684 nog genoemd: 'Dr. J. Tibery, rector te Bolsward'. Ook op 7 maart 1685 was hij nog als rector te Bolsward.^d Op 15 sept. 1697 is Jacobus Kiesinga S.S.M. kandidaat^e en nieuw gekozen 'Rector der Stede' Bolsward, gehuwd met Sophia Cornelisdr. te Franeker.^f Hij was hier nog op 28 okt. 1697. In maart 1700 is Sophia Cornelissen, weduwe van wijlen Jacobus Kiesinga, in leven rector te Bolsward. ingekomen te Franeker.^g Op 17 maart 1700 was dr. Johannes Hilarides rector te Bolsward.^h Hij was afkomstig van Dokkum.ⁱ In dec. 1701 was hij 52 jaar oud. Hij was in 1718 en 1725 nog in functie. (Zie ook bijlage 1.) Op 2 juni 1726 werd te Bolsward geboren: Pierius, zoon van de rector Stellingwerf. Dit was ds. Johannes Stellingwerf, die hier in 1725 nog conrector was. Hij werd op 10 mei 1739 kandidaat, rector en weduwnaar genoemd toen hij hertrouwde met Alijda Rijnema, de weduwe van wijlen de executeur Ysbrandt Putting te Bolsward. Op 11 dec. 1740 werd hun zoon Pierius geboren. In mei 1751 was rector Johannes Stellingwerf nog in functie te Bolsward, maar in mei 1752 was sprake van wijlen de rector Johannes Stellingwerf.^j In 1752 werd Petrus Agema kandidaat en rector te Bolsward. Hij was in nov. 1719 te Bolsward geboren als zoon van A.H. Agema, die meermalen burgemeester van Bolsward was. Hij trouwde op 28 aug. 1757 alhier met Grietje Marci van Sneek. Hij bleef rector te Bolsward tot 1771, toen hij op 9 juni van dat jaar predikant te Wons werd. In 1771 werd Jarichius Eelcoma rector te Bolsward. Hij was eerder praeceptor te Harlingen. (Sinds 1778 was er geen conrector meer te Bolsward.) Op de 3 juni 1783 trouwde hij te Oosterend met Johanna de Gravere, afkomstig van Bolsward. In 1792 was hij hier nog.^k Hij was in 1799 nog als rector werkzaam te Bolsward. Hij kreeg bij resolutie van 7 jan. 1805 eervol ontslag als rector; hij behield zijn traktement, onder korting van 200 gulden aan zijn opvolger. Hij is op 29 okt. 1812 overleden op 88-jarige leeftijd; zijn weduwe Johanna de Gavere leefde toen nog. In 1805 werd Paulus Mathias Kesler rector te Bolsward. Zijn vrouw was Jantje Siebes van Eijsinga. Hij was in jan. 1798 afgezet als predikant te Dronrijp en ging in Bolsward wonen. Op 24 maart 1798 werd hun zoon Jan Adam te Bolsward geboren. In jan. 1806 en in juni 1806

---

a Wonseradeel GG10.

b Bolsward V7.

c Bolsward CC16, f. 270.

d Wonseradeel Y14, f. 151.

e *Sacro Sancti Ministeri cand.* = kandidaat tot de Heilige dienst, d.w.z. beroepbaar als predikant.

f Bolsward CC19, reg. 11-3-1699.

g Lidmatenboek Franeker.

h Processtukken

i *Frysk Studinte Almanak* 1932, bl. 67.

j Kerkvoogdijrekeningen Hichtum.

k Proclamatieboek Harlingen.

vroeg hij kostleeringen.^a In 1808 werd hij predikant te Nijega (HON). In 1820 was Sijtze Willems Schippers rector te Bolsward. In 1824 is hij naar Franeker vertrokken. In 1837 was G. Hamming rector aan de Latijnse school te Bolsward; hij was 'Phil. Theor. Mag. Lit. Hum. Doct.'. In dec. 1841 werd hij hier nog genoemd als rector, evenals in jan. 1850 en aug. 1856. In 1860 waren er nog slechts 3 leerlingen op de Latijnse school te Bolsward en op 1 jan. 1874 werd de school opgeheven.

Conrectoren

In febr. 1551 was hier een interessante twist tussen de meester van de 'grote schole' en mr Aucke, die 'onderschole houdt'. In mei 1552 was mr. Aucke hier nog. Ook was er toen sprake van een mr. Andries Harckes te Bolsward, tegen wie omstreeks 1551 een klacht gaande was wegens lichamelijke tuchting. Het is dus vrij zeker dat hij schoolmeester was. Op 30 juli 1551 werd nog een mr. Wijbe genoemd. (Het is niet zeker of hij schoolmeester was.)^b Op 13 sept. 1553 was mr. Agge 'rectoer in den Groete Schoele contra mr. Aucke Sijtzes, bewerende rekening ende voldade van alsulcke kijnderen als bij mr. Auck voorscreven geleert zijn'.^c

Op 2 juni 1592 was mr. Jan Biblioxegus conrector te Bolsward; hij werd samen met 'sijn wijff' Fije genoemd.^d In jan. 1600 was mr. Laes Doytyen conrector aan 'de grote schole' te Bolsward.^e Op 11 mei 1609 was Siricus Suffridi (Didymus) conrector te Bolsward.^f Op 8 sept. 1611 trouwde hij met Beatris Jacobs, weduwe van Ids Gabbes. Blijkbaar is Siricus Suffridi in 1626 overleden, want in 1627 was er een opvolger. (Zijn weduwe hertrouwde in jan. 1632 met Hendrik Claesz.)

Van 1619 tot 1621 was Petrus Sijbrandts Baerdts medicus en tevens conrector te Bolsward.^g Op 24 mei 1611 was hij theologie-student te Franeker en op 7 juni 1616 werd hij genoemd als med. doct. te Franeker. Hij was getrouwd met Dijucke van Beyma, dochter van Wijtze Sjoerd van Beyma.^h

In maart 1627 zijn te Bolsward getrouwd: Regnerus Siccama, conrector te Bolsward en daar geboren in 1600, met Sijnke Abrahams uit Bolsward. Ook op 3 juli 1628 werd Renuus Siccama genoemd als conrector te Bolsward.ⁱ Hun zoons Sijbrandus en Abraham zijn hier respectievelijk gedoopt op 19 sept. 1630 en 9 jan. 1634. Hij werd in juni 1637 predikant te Wolsum c.a.

In nov. 1655 kwam Simon Antonides als conrector te Bolsward; hij was eerder rector te Heerenveen. Op 5 jan. 1664 was Petrus Kingma S.S.M. cand. en conrector te Bolsward.^j In aug. 1668 was Henricus Petraei, S.S.M. cand. en conrector in Bolsward. Hij was toen getrouwd met Marijke Fabius en op 22 maart 1672 nog, want toen lieten zij een dochter

---

a *Leeuwarder Courant*.

b Bolsward E1.

c Bolsward J1, pag. 98.

d Bolsward V1.

e Bolsward V2.

f Testament.

g D. Kalma, *Gysbert Japiks: in stúdzje yn dichterskip* (Dokkum, 1938), p. 30.

h Genealogie Baerdts.

i Bolsward CC5, f. 112°.

j Get. Testament EEE3, f. 148°.

dopen. Verder hadden zij nog zoons: Petrus, Pijter, Auke en nog een Petrus, respectievelijk gedoopt op 28 april 1670, 15 jan. 1674, 18 nov. 1675 en 20 mei 1680. Op 22 okt. 1682 trouwde Henricus Petraei met Cornelia Hendricks van Os uit Bolsward. Hij werd toen 'cand. en conrektor der triviale schole deser stede' genoemd.

In mei 1688 trouwde Saco Sakes, conrektor te Bolsward, met Grijtie Hendriks van Grol. Op 4 febr. 1700 werd hier hun zoon Taeke gedoopt. Daarna was Rinso Abbema hier als conrektor. Hij werd in sept. 1706 predikant te Oenkerk, nadat in aug. 1706 te Bolsward zijn huwelijk met Jouwerke Harmens van Franeker was geproclameerd. Zij zijn te Achlum getrouwd. Op 17 juli 1718 zijn te Bolsward getrouwd: dr. Johannes Stellingwerf, cand. en conrektor te Bolward, en Rinsche Laatsma jongedochter, beiden van Bolsward. In mei 1725 kwam hij hier nog voor als conrektor, doch in 1726 als rector.^a Waarschijnlijk was er vanaf dat jaar geen conrektor meer aan de Latijnse school van Bolsward.

Stadsschool, later de Stads-Nederduitse school genoemd

Omstreeks 1600 was Matthijs Gerrijts Coussy schoolmeester te Bolsward. Hij werd in 1603 predikant te Hindeloopen. Vandaar vertrok hij in 1605 naar Barsingerhorn, waar hij in 1625 is overleden.

In 1605 werd Michiel van der Maelen meester van de Nederduitse school in Bolsward. In okt. 1613 trouwde hij in Leeuwarden als weduwnaar met de weduwe Elisabeth Willems Bourdijn uit Leeuwarden. In september 1630 nog waren mr. Michiel van der Malen en Elisabeth Willemsdr. echtelieden te Bolsward. Hun zoon Johannes van der Malen was in 1655 medicus te Dokkum. Zij testeerden op 6 febr. 1637.^b Hij stond hier tot juli 1637 als schoolmeester.

In aug. 1637 werd de beroemde Friese schrijver en dichter mr. Gijsbert Jacobs hier schoolmeester en voorzanger. Hij was hier in 1603 geboren als zoon van de schrijnwerker en burgemeester Jacob Gijsberts (overleden in 1655) en van Antje Willems (overleden in 1643). In 1624 was Gijsbert Jacobs in Bolsward tot lidmaat aangenomen. Hij was van 1625 tot 15 mei 1635 schoolmeester te Witmarsum geweest. Na Witmarsum vertrok hij naar een onbekende plaats. Vanwaar hij naar Bolsward kwam, is niet bekend. Hij kreeg 10 gld. en 10 st. vergoeding als verhuiskosten. Zijn traktement bedroeg 247 gld. als schoolmeester en 40 gld. als voorzanger. Hij trouwde in okt. 1636 te Leeuwarden met Sijke Salves uit Leeuwarden. Zij was de dochter van Salves Claesz. en Aeltie Lenaerts. Zij kregen 6 kinderen, van wie alleen Salves, gedoopt op 30 mei 1641, in leven bleef. In sept. 1666 is Gysbert Japix aan de pest overleden; enkele dagen later overleden zijn vrouw en hun zoon Salves aan dezelfde ziekte.

Op 3 okt. 1666 koos de magistraat Cornelis Jelgers uit Aengwirden als opvolger van Gysbert Japix als schoolmeester van de Nederduitse school en voorzanger in de Gereformeerde Kerk. Hij was dit nog, toen hij op 11 mei 1673 trouwde met Acke Jans Coppens van Heerenveen. Op 7 nov. 1675 werd hier hun zoon Cornelis gedoopt. Mr. Cornelis Jelgers is waarschijnlijk in 1677 overleden, want op 9 maart 1678 hertrouwde Acke Coppens met Homme Gerckes Agricola, jongman uit Emden.

In april 1679 was mr. Jelte Sipckes voorzanger en schoolmeester alhier. Hij liet hier al

---

a Doopboek.

b EEE1.

eerder, op 7 sept. 1676, zijn dochter Pitrick dopen; kort hiervoor was zijn gezin van Nijland gekomen. In 1679 hertrouwde hij met Sijske Isbrants, weduwe van wijlen Haije Jans, bij wie zij een zoon van 10 jaar oud had, namelijk Haije Haijes Posthumus, waarover mr. Jelte Sipckes nu curator werd.^a Jelte Sipckes was hier nog in mei 1689 als schoolmeester en evenzo op 15 juli 1704.^b In mei 1707 was Haije Haijes Posthumus schooldienaar te Bolsward.^c Hij was geboren in 1669 als zoon van Haije Jans en Sijske IJsbrands. Hij heeft dus blijkbaar zijn stiefvader Jelte Sipckes opgevolgd.

Op 23 okt. 1712 zijn te Bolsward getrouwd: Foppe Pijtters, schooldienaar en weduwnaar, en Hinke Melis jongedochter, beiden van Bolsward. Hij was hier op 6 aug. 1675 gedoopt.

Op 27 sept. 1716 trouwden hier schooldienaar Mejert Jetzes Baansma, jongman, met Seli Jans, jongedochter, beiden te Bolsward. Hij was hier in mei 1725 nog als schooldienaar.^d

Omstreeks juli 1749 kwam mr. Jan Antonides, schoolmeester van Dongjum, te Bolsward. Hij trouwde hier op 13 febr. 1756 met Geertie Freerks Plantinga, beiden van Bolsward. Hij was toen nog schoolmeester. Op 2 april 1757 is hun zoon Antoni hier geboren en in november 1759 kregen zij een dochter en in juli 1763 nog een dochter. Daarna kwam in 1767 nog een dochter. Op 1 febr. 1771 werd zoon Frederik geboren. In febr. 1780 kochten zij een huis en in 1782 waren zij hier nog. In 1804 woonde zijn vrouw als weduwe te Bolsward.

De Stadsschool te Bolsward was in jan. 1782 vacant. Op 22 april 1783 trouwde hier Hendrik Christiaan Achenbach, stadsschoolmeester, met Trijntje Jans Faber, beiden van Bolsward.

Op 30 april 1785 is hun zoon Jan hier geboren en in sept. 1786 nog een dochter Froukje. Hij is in 1787 als patriot afgezet.

Vermoedelijk is Taecke Dooijtzes tussen 1790 en 1795 vanuit de andere school naar deze school overgeplaatst. Hij huwde in oktober 1791 met Froukjen Yemes en hij was ook schoolmeester geweest in Makkum. Van zijn hand verscheen in april 1795 bij Joh. Seidel te Leeuwarden: *Welkomstgroete aan de Bataafschen Burgerheld Albartus Lyclama, in juli 1787 uitgeweken en als Capitein over een Compagnie dappere Franschen met Triumpf in zijn Vaderland en 22 februari 1795 in Bolsward wedergekeerd.* (prijs 1½ stuiver.) In nov. 1795 was hij secretaris van de Krijgsraad van de Gewapende Burgerwacht te Bolsward. Op 27 jan. 1802 is te Bolsward overleden: Taeke Dooites 'schoolmeester in de Nederduitsche taal, Schrijf en Cijfferkunst' te Bolsward, oud 65 jaar en 2 dagen.^e

De school is begin 1802 tijdelijk waargenomen door Freerk Jan Antonides, zoon van Jan Antonides. Hij was hier op 18 okt. 1795 getrouwd met Hiltje Steensma, eveneens afkomstig van Bolsward. Hun zoon Fokke is hier op 6 dec. 1795 geboren.

In juli 1802 kwam Pieter Zevenhuizen als stadsschoolmeester aan de Nederduitse school. Het traktement bedroeg toen f 300,00, plus de schoolpenningen. Zijn vrouw heette Aaltje Bosch. Hun zoons Cornelis en Gerrit zijn hier resp. geboren op 3 sept. 1802 en 12 april 1804. Ze vertrokken in 1805 naar Muiden.

In 1805 kwam Wigger Arnoldus Baars met zijn vrouw Anna Petronella Ments, van Waverveen, zoals blijkt uit onderstaand bericht uit de *Leeuwarder Courant* van 7 dec. 1805:
Bolsward, den 4 december.

---

a Authorisatieboek Bolsward.

b Processtukken Civ. Sent. portef. 87, no. 4.

c Kerkvoogdij-rekeningen Hartwerd; Authorisatieboek Bolsward.

d Gerechtelijke Huwelijksproclamatie Bolsward.

e *Leeuwarder Courant* 30 jan. 1802.

Heden is de nieuw beroepen Onderwijzer in de Nederduitsche Stadsschool W.A. Baars van Waverveen overgekomen, met eenige plechtigheid door het Gem. bestuur en Plaatsel. School Commissie in zijnen Post ingehuldigd. De nieuwe Onderwijzer beantwoordde de bij die gelegenheid gedane Aanspraak op een uitnemende wijze, terwijl een der Leerlingen zich ook in gepaste bewoordingen uitdrukte aan alles, door het Voor- en Nazingen van alle Leerlingen een niet onaangename afwisseling gegeven werd.

Het inkomen bestond toen uit f 350,00, plus de schoolpenningen van ruim 300 leerlingen en de emolumenten; in totaal ongeveer f 700,00. W.A. Baars behaalde op 18 okt. 1810 de 1^e rang; hij was toen 31 jaar oud. Hij werd in 1810 aan het hoofd van de Franse en Nederduitse school alhier geplaatst.

In 1810 werd Albert Hessing, 1^e rang en onderwijzer te Workum, benoemd als hoofd van deze school. Hij is overleden op 28 mei 1827, oud 38 jaar. Op 26 jan. 1829 werd hij opgevolgd door Hendricus Michiel Ament, 2^e rang, die hier reeds sinds 1827 werkzaam was. Hij kreeg eervol ontslag op 1 juli 1851. Datzelfde jaar werd S. Deinum Qz., 2^e rang en reeds ondermeester aan deze school, provisioneel benoemd.

Op 3 dec. 1852 werd in Bolsward een nieuwe school ingewijd: de Stads-Burgerschool. Er werd vanaf toen ook wiskunde gegeven. Op 17 mei 1852 werd Jan Hendrik Stratemeijer, 1^e rang en afkomstig van Baflo, aangesteld als hoofd van deze school. Het salaris bedroeg f 550 van de gemeente, plus de schoolgelden (ca. f 600). Hij trouwde in 1855 met A.C. van Juchem. Hij is 31 december 1864 overleden, 40 jaar oud, nadat hij tegen 1 januari 1865 eervol ontslag had gekregen. De school is tijdens de ziekte en na het overlijden van Stratemeijer waargenomen door H. Schievink, 1^e onderwijzer aan de Armenschool. Op 13 april 1865 werd Geert Fockens, hoofd van de 3^e Armenschool te Leeuwarden, benoemd als hoofd van deze school te Bolsward; op 19 juni 1865 trad hij in functie. De gemeenteraad gaf hem op 29 jan. 1884 op zijn verzoek eervol ontslag met ingang van 1 april. Hij is op 9 april 1884 overleden.

Op 1 juli 1884 werd Jacob W. Keikes hoofd van deze school, nadat hij op 9 mei van dat jaar was benoemd. Op 5 juni 1889 nam de raad het besluit, de Burgerschool en de Tuschenschool te verenigen tot School I en hiervoor een nieuw gebouw te stichten op het terrein van en achter de oude Tuschenschool aan de Kerkstraat. Het nieuwe schoolgebouw is in 1890 gereedgekomen. J. Keikes bleef het hoofd van deze school. Hij ging in 1920 met pensioen en is overleden op 21 maart 1937 te Bolsward, oud 81 jaar. Hij was sedert 4 febr. 1917 weduwnaar van Gatske Giliams. Zijn opvolger kwam in 1920: U. de Boer. Deze ging op 16 febr. 1942 met pensioen en is in sept. 1950 overleden in de Talmahoeve te Dantumawoude. Deze school werd in febr. 1942 gecombineerd met School II.

Andere school

Op 2 april 1606 was er inventarisatie ten sterfhuize van wijlen Sicke Boekes, 'in leven schoolmeester deser stede'; zijn weduwe was Griet Obbedr. Op 28 april 1615 was mr. Jacob Jansz. 'schooldienaar binnen Bolswert'.^a Op 2 mei 1621 was Jacob Jansen schoolmeester en koster te Bolsward; Hijlcke Rimmertsdr. was toen zijn vrouw.^b

---

a Wonseradeel C6.

b Bolsward CC3, f. 40°.

Van okt. 1616 tot 1618 was mr. Jacob van Wijnschooten schoolmeester en koster te Bolsward. In 1616 was hij omtrent 44 jaar.^a In 1624 was Jan Sijdsesz schoolmeester te Hichtum; in 1626 woonde hij in Bolsward. Mogelijk was hij hier toen ook schoolmeester. Hij werd hier op 22 jan. 1625 genoemd als ‘wese-vader binnen Bolsward’.^b In sept. 1627 was mr. Cornelis Tiercks te Bolsward; waarschijnlijk was hij hier schoolmeester. Op 12 okt. 1628 is zijn zoon Claes hier gedoopt. In sept. 1630 waren mr. Cornelis Tyerx en Imck Michaelssdr. echtelieden te Bolsward.^c

Op 26 aug. 1630 zijn, met attestatie van Tjerkwerd, te Bolsward getrouwd: mr. Otto Hendricks en Wick Jackledr. Hij werd toen blijkbaar mede-schooldienaar te Bolsward, want als zodanig kwam hij voor op 2 mei 1659: Otto Henrici Silvius, mede-schooldienaar te Bolsward.^d In 1664 werd hij omschreven als ‘coopman en schole-bedienaer’ te Bolsward. Hun zoons Gatze, Henrick en Foucke werden hier respectievelijk gedoopt op 10 mei 1640, 29 aug. 1644 en 14 mei 1648. Hij was hier in sept. 1675 nog: mr. Otto Hendricus Silvius. Op 23 okt. 1679 echter was er sprake van ‘ten sterfhuize van mr. Otto Hendricks Silvius’; dan is hij dus overleden, klaarblijkelijk zeer kort tevoren.^e Voor zijn minderjarige kleinzoon Marten Martens (Agricola) “olt in zijn 19^e jaar”, worden dan tot curatoren aangewezen: mr. Salvis Mevis Rolwagen en mr. Douwe Zijdzes Hijmerda, beiden te Bolsward. (De eerstgenoemde was zeker chirurgijn.)

Op 4 mei 1680 was mr. Homme Dijes ‘extra ordinarius schooldienaar’ en organist te Bolsward.^f Hij bleef dat tot 1696. In datzelfde jaar was hier mr. Johannes Reiners Templaar; mogelijk was hij schoolmeester.

In 1697 was de gerechtelijke huwelijksproclamatie van Marten Martens Sylvius, jongman, en Wilkien Heins, jongedochter, beiden te Bolsward. (Hij was de kleinzoon van bovengenoemde Otto Silvius.) Marten Silvius was hier waarschijnlijk toen reeds als schoolmeester, in elk geval in dec. 1705, want toen was sprake van schoolmeester mr. Marten Sylvius. Hij gaf toen een huwelijk aan.^g In april 1708 werd schoolmeester Marten M. Sylvius curator, volgens de bepalingen van een testament van juni 1702.^h In nov. 1719 was er een gerechtelijke huwelijksproclamatie van Marten Sylvius, weduwnaar, met Rigtie Sijbes, jongedochter, beiden te Bolsward. In 1721 was Marten Sylvius nog steeds schoolmeester te Bolsward.ⁱ In 1733 gaf de magistraat aan Meije Jaarsma van Tjerkwerd toestemming om, tot wederopzeggen, een bijschool in de stad te houden.^j Op 1 sept. 1737 werd hier geboren Sijbout, zoon van Meije Sibouts, die al een dochter had gekregen op 3 febr. 1736. Meije Sibouts Jaarsma was hier in 1749 nog als schoolmeester. (Misschien was hij hier zelfs reeds in 1729, toen hier zijn zoon Ruurd Meijes Jaarsma, jongman, trouwde met Franske Mattheus van Lingen, weduwe.)

Omstreeks 1780 kwam hier mr. Tacke Dooytes, schoolmeester van Makkum. Ook op 26 juli

---

a Bolsward H1.

b Bolsward CC3, f. 40°.

c Bolsward V4.

d Wonseradeel O1.

e Authorisatieboek Bolsward.

f Bolsward CC16, f.252°.

g Bolsward CC16, f.252°.

h Gerechtelijke Huwelijksproclamatie.

i Wonseradeel C20.

j Bijdrage *Leeuwarder Nieuwsblad*, juli 1939.

1781 was hij nog in Bolsward.^a Hij is hier in okt. 1791 getrouwd, of mogelijk hertrouwd, met Frouckjen Yemes. Waarschijnlijk is hij tussen 1790 en 1795 overgeplaatst naar de Stadsschool.

In 1795 was Anne Ferf schoolmeester te Bolsward. Hij trouwde op 8 mei 1796 te Harlingen met Grietje Willems de Boer, uit Harlingen. In mei 1799 was hij hier nog, maar hij vertrok in hetzelfde jaar naar Leeuwarden. De schoolpenningen voor een weeskind van de kerkvoogdij te Burgwerd werden sedertdien (bijv. in 1802 en 1804) betaald aan Dirk Taekes, schoolmeester te Bolsward.^b In 1787 kwam hier al een Dirk Taekes voor, want op 11 nov. 1787 trouwde hij met Derkske Gerrits Hoopmans, beiden van Bolsward. Hun zoons Taeke en Gerrit Jan zijn hier respectievelijk geboren op 27 april 1789 en op 10 dec. 1795. In 1802 werd hij Durk Taekes Riepstra genoemd en in 1804 was hij hier nog. Niet lang daarna werd deze school gecombineerd met de stadsschool.

Fransche en Nederduitsche school

In jan. 1797 werden sollicitanten opgeroepen voor een 'Fransche meester' te Bolsward op een jaarlijks traktement van 150 c.g.^c Men heeft toen W. le Roi beroepen, die zich in april 1797 'recommandeert om buiten de publicque school privaat-onderwijs te geven in de Fransche taal'.^d Ook in febr. en dec. 1799 heeft hij dergelijke oproepen geplaatst.

In 1807 stond Henry Patche aan het hoofd van de Fransche school. Zijn vrouw was toen Menke Pieters Nap. Op 11 april 1809 werd hun zoon Pieter hier geboren en in 1810 zijn ze vertrokken.

In 1810 werd Wigger Arnoldus Baars, 1^e rang en verbonden aan de Stadsschool, benoemd als hoofd van de Fransche en Nederduitsche school. Zijn vrouw heette toen Anna Petronella Mentz. Hij kreeg op zijn verzoek in 1852 eervol ontslag. Hij is hier overleden op 28 maart 1865, 85 jaar oud. De Fransche school was toen gehuisvest in de 'Oude Kapel', een ongeschikte plaats.

In 1852 werd Frederik Kopmels, 1^e rang, provisioneel benoemd. Hij was een schoonzoon van W.A. Baars. Op 8 juli 1856 kreeg hij een vaste aanstelling. De school heette toen de *Openbare Stadsschool voor Middelbaar Onderwijs*. Hij kreeg op 1 juli 1865 eervol ontslag en vertrok naar Tiel, waar hij een bijzondere school opende. Sedert 1863 was de school uitsluitend een jongensschool.

Op 11 sept. 1865 werd Nicolaas Jurjen Drost, leraar aan het gymnasium te Almelo, benoemd als hoofd van deze school. Aan de school werd uitgebreid onderwijs gegeven, behalve gewone vakken ook levende talen en wiskunde. In 1865 werd een nieuwe school gebouwd, die in 1866 in gebruik werd genomen. In 1884 na de opheffing van de meisjesschool, werd deze school de algemene MULO-school. N.J. Drost ging in 1902 met pensioen en werd op 1 mei 1902 opgevolgd door N. van der Baan. In 1925 werd G.S. Postma hoofd van deze school. In 1945 ging hij met pensioen en werd toen opgevolgd door W. de Boer, onderwijzer aan de ULO te Franeker. In 1948 werd hij hoofd van de ULO te Gieten. In dat jaar kwam G. van der Meer uit Heiloo, die in 1955 hoofd werd van de ULO te Haaksbergen. In 1955 werd R.P. van

---

a Wonseradeel Y33.

b Kerkvoogdij-rekeningen Burgwerd.

c *Leeuwarder Courant*, 11 jan. 1797.

d *Leeuwarder Courant*, 15 april 1797.

der Velde, onderwijzer uit Den Haag, benoemd als hoofd van deze school.

Armenschool

In 1817 werd in Bolsward een armenschool gesticht en werd Hans Willem Germeraad, 2^e rang, provisioneel benoemd als hoofd. Op 11 maart 1822 kreeg hij een vaste aanstelling. Op 1 juli 1860 werd hij eervol ontslagen.

Op 1 aug. 1860 kwam Marius van der Feen, 2^e rang, van Burgwerd. Er werd toen gewoon lager onderwijs gegeven. In 1864 kwam er een nieuw schoolgebouw (op 30 april aanbesteed) met de uitgang in de Hoogstraat. M. van der Feen is in 1871 overgeplaatst naar de Tusschenschool. Op 27 nov. 1871 kwam zijn opvolger: H. Groenier Wz. In 1889 kreeg deze school de naam School II. In 1905 werd het schoolgebouw afgebroken en een nieuw gebouw gesticht in de Hoogstraat, met 10 lokalen, waarin School II en de MULO werden ondergebracht. In 1920 werd Fokke Bakker, van Noord-Scharwoude, hoofd van deze school. In 1933 werd de gezamenlijke school weer verbouwd en geopend op 10 jan. 1934. Op 13 nov. 1937 is Fokke Bakker overleden, oud 58 jaar. Op 1 juni 1938 werd hij opgevolgd door H. Smeding van Wartena. Met ingang van 5 jan. 1942 werd het openbaar onderwijs te Bolsward door de burgemeester gereorganiseerd: de Scholen I en II werden verenigd. De beide leerkrachten van School I werden overgeplaatst naar School II op het Hoog. Dat werd toen een school met 6 leerkrachten met H. Smeding als hoofd. In de school in de Kerkstraat kwam een gymnastieklokaal. In okt. 1952 vierde H. Smeding zijn 25-jarig jubileum bij het onderwijs.

Openbare tusschenschool

Op 1 april 1852 werd te Bolsward een openbare Tusschenschool geopend. Als hoofd kwam toen Simon Deinum Pz., 2^e rang, die provisioneel de openbare Stads- en Burgerschool waarnam. Voor deze tussenschool werd 18 okt. 1859 een nieuw schoolgebouw in gebruik genomen. Er werd gewoon lager onderwijs gegeven. In 1871 werd Marius van der Feen, van de armenschool, aangesteld als hoofd van deze school. Hij is in 1889 overleden. In 1889 werd deze school verenigd met de Burgerschool tot School I. Het oude gebouw van de tussenschool werd afgebroken. Het schoolgebouw van School I stond in de Kerkstraat.

ULO-school voor meisjes

In 1862 werd een school voor Uitgebreid Lager Onderwijs (en levende talen) voor meisjes gesticht, die op 1 febr. 1863 in gebruik kon worden genomen. Als hoofd werd toen aangesteld mej. Catharina Lamping. Zij hield daarvoor een bijzondere school der 2^e klasse in Leeuwarden. Het traktement in Bolsward bestond uit f 500, een vrije woning en $\frac{2}{3}$ van de schoolgelden (f 30 per leerling). Catharina Lamping kreeg op 9 mei 1884 eervol ontslag, toen deze school werd opgeheven bij raadsbesluit van 29 juli 1884. Hierbij werd de Fransche school voor jongens omgezet in een algemene school voor MULO.

Bijzonder onderwijs

In 1851 richtte pastoor H.W. Ranshuijsen in Bolsward een kost- en dagschool op voor rooms-

katholieke meisjes (bijzondere school der 2^e klasse), aan de Dijkstraat. Op 27 okt. 1851 werd mej. A.J. Smaasen benoemd als hoofd. Op 18 sept. 1855 werd zij opgevolgd door mej. Wilhelmina Theresia Roelofs. In 1860 werd mej. Wilhelmina Holterman aangesteld als hoofd. Deze school is op 1 april 1866 opgeheven.

In 1872 werd een nieuwe R.K.-jongensschool opgericht: de Sint Antoniuschool, aan het Laag Bolwerk. Als hoofd werd M.H. Ridder aangesteld. In 1880 kwam een nieuwe school aan de Heeremastraat. In 1900 werd B.J. van Santen benoemd. Aan de school werd toen MULO onderwijs gegeven. Van Santen verkreeg op 1 aug. 1931 eervol ontslag. Op 1 sept. 1931 werd hij opgevolgd door J.J.A. Roelants, onderwijzer te Klarenbeek. In 1949 was hij hier nog.

In 1910 of 1911 werd een aparte R.K.-school voor meisjes opgericht. De school aan het Laag Bolwerk werd in jan. 1911 geopend met als hoofd mej. C.M.A. Nicols van Leeuwarden. Er werd gewoon lager onderwijs gegeven. In 1913 werd zij opgevolgd door mej. E. Hoogeboom. In 1921 kwam er een nieuwe school voor jongens en meisjes met elk 7 klaslokalen. Deze school aan het Laag Bolwerk werd in nov. 1922 geopend. In 1925 werd mej. G. Apeldoorn hoofd van deze school; in 1940 werd zij opgevolgd door mej. A.E.M. Angenent.

In 1922 kwam er nog een R.K.-school voor ULO bij, met als hoofd J. Walraven. In 1934 werd hij hoofd van de R.K.-jongensschool te Groningen. Hij werd toen opgevolgd door C.J. Knook, onderwijzer te Almelo. In de herfst van 1940 werd hij benoemd als hoofd van een ULO-school te Utrecht; een functie waar hij voor bedankte. Hij is in maart 1941 opnieuw te Utrecht benoemd en is op 1 sept. 1941 uit Bolsward vertrokken.

Van 1884 tot 1896 heeft hier nog een (R.K.?)-meisjesschool bestaan, met een vrouw als hoofd.

Op 31 okt. 1867 werd bij boelgoed verkocht de afbraak van het in 1853 nieuwgebouwde schoollokaal, behorende tot het vroegere pensionaat aldaar.^a

Rooms-katholieke HBS

In 1950 richtte de prof.dr. Titus Brandsma-Stichting hier een R.K.-HBS op, voorlopig in een oud gebouw in de Kerkstraat. De nieuwe HBS in het uitbreidingplan-Noord werd de St. Martinusschool genoemd en werd op 11 juni 1955 ingezegend en geopend. De directeur was toen pater C.P. Voorvelt ofm.

Christelijk onderwijs

Op 5 okt. 1869 kreeg Bolsward zijn eerste school voor Christelijk Volksonderwijs met J. Steenbergen als hoofd. In 1872 is hij naar Wommels vertrokken. In datzelfde jaar werd hij in Bolsward opgevolgd door R. (of H.?) de Bruin; in 1878 was deze hier nog. In 1880 werd J.A. van Noppen benoemd als hoofd van deze school. In 1881 werd hij opgevolgd door G.F. Wamelink, die op 1 sept. 1886 naar Dokkum vertrok. In 1886 werd L. Vogelzang aangesteld als hoofd en in 1890 kwam H.J. de Visser. Hij verkreeg op 8 okt. 1928 eervol ontslag en is op 1 aug. 1940 op 77-

---

^a Leeuwarder Courant.

jarige leeftijd te Doetinchem overleden. In 1928 werd R.J. Ebens, van Doornspijk, benoemd als hoofd van deze school. Hij werd op 15 juni 1934 hoofd van een school te Groningen. In 1934 werd P. Noordmans benoemd als hoofd van deze school, maar hij bedankte. In zijn plaats werd in 1934 M.A. de Fockert uit Hilversum benoemd.

Gereformeerde school voor Lager en Uitgebreid Lager onderwijs

In 1907 werd in een nieuw gebouw een school voor Christelijk Nationaal onderwijs gesticht, 'Rehoboth' Het was een school voor lager onderwijs, maar ook met ULO. In maart 1907 werd F. van der Kooij, van de Krim (Ov.), benoemd. Hij was op 2 mei 1875 geboren te Hindeloopen en was een oomzegger van S. van der Kooij van St. Annaparochie. Hij is in 1909 naar Wildervank vertrokken. In 1914 vertrok hij naar Vlaardingen en in 1936 ging hij met pensioen.

In 1909 werd Anne L. Wijtzes, van St. Jacobiparochie, hoofd van deze school. In 1920 werd hij directeur van de Chr. Kweekschool voor Onderwijzers te Sneek. In 1920 werd W. Vlietstra, in 1879 te Harlingen geboren, benoemd als hoofd van deze school. Eerder, in 1898, was hij onderwijzer te Nijkerk (G.). Daarna was hij werkzaam te Antwerpen, Dirksland, Scheveningen. In 1903 was hij in Amsterdam en in 1914 werd hij hoofd van de gereformeerde MULO te Middelstum. In de herfst van 1939 ging hij met pensioen.

In 1922 is de ULO-afdeling van de Rehoboth-school tot een afzonderlijke school verheven, maar onder hetzelfde hoofd W. Vlietstra. Deze ging eind 1939 met pensioen en werd in juni 1940 opgevolgd door L.J.D. Stuit, onderwijzer te Rotterdam. Deze werd later opgevolgd door C. Wester.

Per 1 jan. 1955 is de school gesplitst: Wester bleef hoofd van de ULO-school en hoofd van de lagere school werd per 1 april 1955 R. Boeijenga, onderwijzer te Huizum.

Sedert 1922 was er ook een ULO-school voor Christelijk Volksonderwijs. In 1939 was M. Verhoeven hoofd van deze school; in 1941 was hij dat nog.

In 1949 kreeg Bolsward een ambachtsschool. Als directeur werd toen H.J.W. Pehlemann, leraar aan de ambachtsschool te Heerenveen, aangesteld.

Zuivelschool

De Rijks Middelbare Zuivelschool werd geopend op 1 okt. 1904. Ir. C. Verschoor werd in 1954 directeur van de Bolswarder zuivelschool.

Particuliere scholen

In aug. 1793 adverteerde Jacobus Bienema te Bolsward dat hij 'jonge Heeren in de kost neemt en geeft hun onderwijs in Fransch, Nederduitsch, Lezen, Schrijven, Cijfferen, Boekhouden, Teekenen, Muzijk, etc.' Hij is op 2 febr. 1794 op 44-jarige leeftijd te Bolsward aan de pokken overleden. Hij werd 'een man van een uitneemend en voorbeeldig character en een brave en ijverige leermeester' genoemd.^a

---

^a Leeuwarder Courant, 8 feb. 1794.

In 1818 verkreeg Izaak Berends van Stavoren, voorzanger, beestensnijder en schoolmeester bij de Nederlandse Israëli Gemeente te Bolsward, op verzoek ontslag van deze functie. Op 25 dec. 1818 werden in de Leeuwarder Courant sollicitanten opgeroepen; het traktement van deze functie bedroeg f 300,-.

Bijlage

1. *Gemeente archief Bolsward.*
(No. 99; 9 maart 1723)

Grote baldadigheid door den conrector Joh. Stellingwerf jegens den rector Joh. Hilarides in de Lat. school gepleegd. Met 3 schoolwetten.

Op 9 Mrt. 1723 des nam. ontrent na 2 uer is de Rector J.H. in de school v/d conrector J.S. gegaan. Om volgens ouder gewoonte het a.s. examen bekend te maken. Daar die R[ector] de C[onrector] met een "salve collega" begroetede, hem doende met zich over de schoole wandelen, zittende de scholieren alle om de heerd bij 't vuer. Zo zeide de R.: "Ik kom hier om over 't a.s. examen te spreken; zijn uwe jongers haast gereed?". Daar over kromp de C. de neus en lippen wat op, zonder te spreken. De R.: "Ik wil de jongers reis hoore, of zij wat vordere (dat ik wel ik dat van uw vertrouwe). Zo gelieve gij haar reis te hooren, ik zal toeluiseren." Antwoord: "Ik versta dat zoo niet." De R.: "Wil je dan dat ik haar hoore? Ik geef uw de keur: dat zal ik dan doen volgens mijn plicht en ordre, zoo als die leit." De C. daarop: "Ik wil dat met uw niet bedisputeere." [De R.:] "Ik met uw ook niet. Ik doe mijn plicht." Daarop de R. naar de jongers gaande: gaat de C. ruggelings voor de jongers staan, alzo aan die kant de wech voor de R. sluitende. Zoo dat de R. maar één jongetje in 't oog krijgende, raakt achter hem te staan en in zijn colloquia kwam te zien. De R. aan hem zeggende: "Mantje staa op en laat mij dijn lessen reis hoore." Het jongentje roerde zich niet. De R. denkende, de jonge hoort of verstaat mij niet, herhaalt het voor de 2e en 3e maal. Doch het jongetje roerde zich niet; schoon de R. hem dreigde te slaan. Doe viel het de R. in, dat de C. zijn jongers halsterrig hadde gemaakt, gaf de R. de jonge ziende zijn onnoozelheit en jonkheit aan, gaff hem een lap aan de ooren. Zeggende de R.: "Lees dijn lessen"; en hem dreigende hem van meer te geeven. Ondertusschen stond de jonge op. Doe zeide de C. met zijn gewoneforschheid: "Ik verbied het dij." De R. daarop: "Mantje gaa nuw zitten, duw hoogste geen schuld!", ziende klaar, dat de C. de kk. sterk maakte tegen de R. Als voor enige dagen ook is gebeurd en gebleken. En zulx te meer blijkende, doe hij hem naa mij keerende zeide: "ik zal dit de ouders bekend maaken." De R. niet eens vraagende, wie die waaren, als hem niet raakende; en de jonge, tot deezer uer niet konnende want de R. ken maar 2 van die schoole. Doe zeide de R.: "Ik zal het bekend maaken, daar het behoort."; en ging alzo ter schoolen uit. Zo heeft de C. dan de moeder opgerokkend. Die des aavens dan ook aan des R. huis comende hem met veel bitterheit en trotse wijsheit, veragtinge en bedreigingen ontrent 2 uren lang heeft bejeegend. En vervolgens veel beroeringe in de stad gemaakt, zoo dat de C. den R. alzo bij de jongers en oover de stad in officio ten hoogsten beleedigd heeft.

Wetten van de Schoole der Steede Bolsweert 1655 gemaakt

[Eerste Taafel]

1. Daar sal geen andere private schoole noch door eenig man noch door eenig vrouw, binnen deze deese stad gehouden worden.
2. De Rector sal autoriteit ende gebiet hebben over alle discipulen van de schoole, niet minder over diegeene die bij de andere meesters als die bij hem ter schoole gaan.
3. Alle die Latijn sullen leeren, sullen naa deezen alleen bij den Rectorem off conrectorem naa de maatte haarer kennisse ter schoole gaan, en de rector en conrector sullen geen duyts noch andere meesters Latijn leeren.
4. De R. en C. sullen 2x 's jaars te weten voor Paaschfeest ende Allerheiligendag haare discipulen in de teegenwoordigheit van de heeren Scholarchen examineren ende die het weerdig sijn sal de rector tot hooger classen promoveeren.
5. Het examen gehouden sijnde, sullen de R. en C. met haare discipulen 14 daagen uijtslag hebben.
6. De meesters sullen haare klachten van swaarder misdaden off andere misbruycken tot den R. aanbrenghen, dewelke met den klagenden meester den misdaadigen sal straffen.
7. In grooter ende swaarder faute sal hij de hulpe van de heeren scholarchen versoeken; deese sullen soodanige misdaden met den R. sooveel als 't van nooden sal sijn, straffen.
8. De C. en alle andere meesters sullen den Heeren Scholarchen gehoorsaamen, en alles 't welke de Heeren Scholarchen met den R. tot gebruyk en nut der schoolen sullen ordineeren, sullen sij volbrengen.
9. De R. sal alle morgens en alle lessens op de gestelde uer teegenwoordig sijn ende die te laate koomen, sal hij met de plakke straffen.
10. De andere meesters sullen ook op het slaan van de gestelde uere teegenwoordig sijn.
11. De R. sal alle weeken eenmaal de schoolen besichtigen en die af sijn en misdoen sal hij in de teegenwoordigheit van de meester straffen.
12. Giften van uytslach, gelijk menze noemt, sal de R. noch de andere meesters hier naa niet eischen.

Tweede Taafel

1. Alle discipulen soo Duytsche als Latijnse sullen alle Sondaagen ter kerke gaan, soo voor als naa de middag, onder straffe van 2 plakken voor de 1^e absentie, voor de 2^e 4, voor de 3^e de roede, tensij dat sij door een cedul van haare ouderen betoonen, dat haar verloff om uyt te blijven gegeeven is geweest.
2. De kk. van alle diegeene die belijdenisse doen van het waare geloove, sullen alle Sondaagen in de kerke den Catechismus opseggen.
3. De R. ende C. ende andere meesters sullen alle praedicatien tsaam met haare discipulen een half uer voor het laatste geluyd van de klokke in de schoole vergaaderen, ende sullen versorgen datter in ieder kaamer een capittel uyt het Oude ofte Nieuwe Testament, bij die Latijn leeren in het Latijn ende bij de het Duyts voorgeleesen werden.

4. De R. ende andere meesters sullen haare discipulen in de kerk stilswijgendheit, seedigheit en neerstigheit om toe te hooren beveelen, ende de ongehoorsaame door den Claviger laten aantekenen ende in de schoole weederkomende dieselve straffen.
5. Niemand van de discipulen sal op een van uitslag off op eenig ander op de peerdemerkt offte op het bolwerk gesien werden te speelen met de bal off met de kaarte off met dobbelsteenen off eenig ander verbooden spel onder arbitrale straffe.
6. De discipulen sullen haar onthouden van vloeken, sweeren, liegen, van de R. off andere meesters te lasteren, van koopen, verkoopen, van ruilen en tuysschen, die anders doet sal met roeden geslaagen worden.
7. De R. en C. sullen versorgen datter alle Sondaagen in de schoole van 8 ueren tot halv 9 eenige capittelen uyt het O. off N.T. van een seeker discipel voorgeleesen werden.
8. Die niet in de kerke is geweest, sal in de schoole weederkomende een cedul van sijn ouders van weegen sijn absentie toonen aan sijn meester onder arbitrale straffe.
9. De kk. sullen aan alle Eedelen, magistraten. praedicanten en aan alle oude en eereweerdige mannen met ongedekten hoofde eerbiedigheit bewijzen ende die haar tegemoete komen sullen se wijken.
10. Met gelijken eere sullen de kinders ook eeren haare ouders en vrienden, uit huys en in huys gaande en sullen dieselve naa des daags geleegenheit groeten.
11. De kinders sullen de boeken, pennen, inkt, papier e.d. gereed hebben onder gewoonlijke straffe.
12. Alle discipulen sonder onderscheid sullen aan den R. ende ook aan de andere meesters, soo wel buyten als in de schoole reverentie ende schuldige eerbewijzen ende als deselve haar op straat of in de kerke verbieden, soo sullen sij deselve gehoorsamen; die anders doet, sal gestraft worden.

Aldus vertaald uytet Latijn, door Nollius Hajonides in tijden Rector te Bolswerd: zoo als als daar onder stonde met de volgende woorden: Deeze uyt de Lat. copie overgeset sijnde, accordeert mette principalen copije bij mij berustende.

Lager stond: in kennisse van mij, en was verteekend: Nollius Hajonides, Schol. Bolsv. Rector 1655 met logen [?]